

NÂNG CAO NĂNG LỰC TƯ DUY LÝ LUẬN CỦA ĐỘI NGŨ CÁN BỘ THEO TÌNH THẦN ĐẠI HỘI XIII CỦA ĐẢNG

★ TS NGUYỄN THÀNH DŨNG

Trưởng Chính trị tỉnh Đắk Lắk

- **Tóm tắt:** *Nâng cao năng lực tư duy lý luận của cán bộ là vấn đề quan trọng, vừa có ý nghĩa cấp bách vừa có ý nghĩa chiến lược lâu dài trong xây dựng đội ngũ cán bộ. Trong tình hình hiện nay, Đảng ta đặc biệt quan tâm nhằm tạo nên đội ngũ cán bộ đủ đức, đủ tài, ngang tầm với yêu cầu nhiệm vụ trong bối cảnh mới.*
- **Từ khóa:** *Tư duy lý luận; nâng cao năng lực tư duy lý luận.*

Lý luận là hệ thống những tri thức, tư tưởng được khái quát từ kinh nghiệm thực tiễn, biểu hiện trong các lý thuyết khoa học, các quy luật, nguyên tắc, phạm trù; có vai trò hướng dẫn, chỉ đạo thực tiễn, là phương pháp luận nhận thức và cải tạo thực tiễn. C.Mác từng nói: “Vũ khí của sự phê phán cổ nhiên không thể thay thế được sự phê phán của vũ khí, lực lượng vật chất chỉ có thể bị đánh đổ bằng lực lượng vật chất; nhưng lý luận cũng sẽ trở thành lực lượng vật chất, một khi nó thâm nhập vào quần chúng”¹. Tư duy lý luận là hình thức phát triển cao nhất của tư duy, có vai trò to lớn đối với sự tồn tại và phát triển của xã hội loài người. Ph.Ăngghen chỉ rõ: “một dân tộc muốn đứng vững trên đỉnh cao của khoa học thì không thể không có tư duy lý luận”². Trong sự nghiệp đổi mới đất nước, Đảng ta đã sớm nhận thức đổi mới tư duy là vấn đề quan trọng trước hết của sự nghiệp đổi

mới: “đổi mới tư duy và đổi mới xã hội trước hết phải đổi mới tư duy lý luận”³.

Tư duy lý luận và năng lực tư duy lý luận là yếu tố cơ bản bảo đảm cho đội ngũ cán bộ hoàn thành nhiệm vụ và trưởng thành. Đó là khả năng vận dụng các tri thức lý luận khoa học, cách mạng để đội ngũ cán bộ hoàn thành các nhiệm vụ lãnh đạo, quản lý; tổ chức thực hiện đường lối, chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước; tạo ra những tri thức lý luận mới, đề xuất giải pháp đúng đắn, phù hợp cho những vấn đề thực tiễn đặt ra.

Nâng cao năng lực tư duy lý luận là vấn đề tất yếu khách quan, cơ bản và luôn bức thiết đối với nhiệm vụ xây dựng đội ngũ cán bộ. Đó là tổng thể các hoạt động về chính trị, tư tưởng, tổ chức và chính sách của các chủ thể tác động tích cực, chủ động đến mọi cán bộ nhằm bổ sung, phát triển năng lực tư duy lý luận của cán bộ lên mức cao hơn, góp phần xây dựng đội ngũ

cán bộ trong sạch, vững mạnh đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ. Đó là trách nhiệm của các cấp ủy, chính quyền, tổ chức trong cơ quan, đơn vị, địa phương, của cả hệ thống chính trị và của chính đội ngũ cán bộ; trong đó, Đảng và Nhà nước đóng vai trò quyết định.

Trong quá trình cách mạng, Đảng ta luôn nhận thức đúng vai trò to lớn của lý luận, của tư duy lý luận và năng lực tư duy lý luận đối với cán bộ và công tác cán bộ và luôn đặc biệt quan tâm đến việc nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ đáp ứng với yêu cầu nhiệm vụ trong từng giai đoạn. Trong tình hình mới, Đại hội XIII của Đảng tiếp tục sự quan tâm đặc biệt đó, thể hiện tập trung trên những vấn đề, nội dung chủ yếu sau:

1. Nâng cao năng lực tư duy lý luận là tạo nền tảng để thực hiện tốt nhiệm vụ “then chốt của then chốt”, góp phần xây dựng đội ngũ cán bộ đủ đức, đủ tài, ngang tầm nhiệm vụ

Nghị quyết số 26-NQ/TW, ngày 19/5/2018 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII về “Tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cấp chiến lược, đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ” đã chỉ ra mục tiêu xây dựng đội ngũ cán bộ thời gian tới là: “bảo đảm sự chuyên tiếp liên tục, vững vàng giữa các thế hệ, đủ sức lãnh đạo đưa nước ta trở thành nước công nghiệp theo hướng hiện đại vào năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045 trở thành nước công nghiệp hiện đại, theo định hướng xã hội chủ nghĩa, vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, ngày càng phồn vinh, hạnh phúc”. Tinh thần cơ bản của Nghị quyết số 26-NQ/TW được Đại hội XIII của Đảng tiếp tục khẳng định và xác định rõ thêm phải xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên thực sự có bản lĩnh chính trị vững vàng, có phẩm chất, trình độ trí tuệ và năng lực thực tiễn. Đồng

thời, Đại hội nhấn mạnh: “Công tác cán bộ phải thực sự là “then chốt của then chốt”, tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ, nhất là cán bộ cấp chiến lược đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ; phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên theo phương châm chức vụ càng cao càng phải gương mẫu, nhất là Ủy viên Bộ Chính trị, Ủy viên Ban Bí thư, Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương”²⁴.

Trong tình hình hiện nay, nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ là vấn đề có tầm quan trọng đặc biệt và cấp bách. Điều đó xuất phát trực tiếp và chịu sự quy định từ tính chất quan trọng, cấp bách của nhiệm vụ xây dựng Đảng về chính trị tư tưởng; từ nhiệm vụ “then chốt” của “then chốt” là công tác cán bộ, xây dựng đội ngũ cán bộ thực sự có “Bản lĩnh, kiên định, tuyệt đối trung thành với mục tiêu, lý tưởng cách mạng; cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; gần dân, tin dân, yêu dân, học dân, gần bó máu thịt với nhân dân, hết lòng, hết sức phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân”²⁵. Nó còn xuất phát từ cuộc đấu tranh trước sự chống phá của các thế lực thù địch, phản động đối với cách mạng Việt Nam.

Đảng ta cho rằng, chất lượng, hiệu quả nhiệm vụ “then chốt của then chốt” phụ thuộc rất nhiều vào việc bồi dưỡng nâng cao phẩm chất, năng lực nói chung, năng lực tư duy lý luận nói riêng. Chính vì vậy, công việc này phải được quan tâm đúng mức và thực hiện tốt. Xây dựng đội ngũ cán bộ có “đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ” là yêu cầu và định hướng cơ bản cho việc nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ, mà quá trình nâng cao này phải được quan tâm đúng mức và thực hiện có hiệu quả.

Đảng ta nhấn mạnh, xây dựng đội ngũ cán bộ phải toàn diện, bao gồm các yếu tố cấu

thành phẩm chất và năng lực, đức và tài, trong đó đức là gốc. Phẩm chất và năng lực của đội ngũ cán bộ trong chính thể thống nhất, quan hệ chặt chẽ với nhau, không tách rời nhau. Các yếu tố cấu thành phẩm chất và năng lực của cán bộ, như: phẩm chất chính trị tư tưởng, đạo đức, lối sống, trình độ học vấn, trình độ lý luận, trình độ chuyên môn nghiệp vụ, năng lực hoạt động thực tiễn, khả năng lãnh đạo, quản lý, tác phong và phương pháp công tác, ý thức tổ chức kỷ luật... của họ ngày càng phải được củng cố vững chắc, phát triển và hoàn thiện. Không làm cho các yếu tố cấu thành đó phát triển và hoàn thiện, thì việc nâng cao năng lực tư duy lý luận của cán bộ coi như không đạt yêu cầu.

2. Nâng cao năng lực tư duy lý luận phải góp phần xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh, ngang tầm với nhiệm vụ trong tình hình mới

Đây là một quan điểm rất cơ bản, quy định phương hướng và yêu cầu đối với việc xây dựng đội ngũ cán bộ nói chung, nâng cao năng lực tư duy lý luận của họ nói riêng. Xây dựng Đảng là xây dựng cả về chính trị, tư tưởng, tổ chức, đạo đức và cán bộ để Đảng thực sự trong sạch, vững mạnh, ngang tầm với yêu cầu nhiệm vụ. Nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ, đảng viên là phải góp phần trực tiếp nâng tầm lãnh đạo, cầm quyền của Đảng, đặc biệt là tầm trí tuệ, tầm tư duy lý luận của Đảng đáp ứng với yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới.

Đại hội XIII của Đảng nhấn mạnh và yêu cầu: “Trong những năm tới phải đặc biệt coi trọng và đẩy mạnh hơn nữa xây dựng, chỉnh đốn Đảng toàn diện về chính trị, tư tưởng, đạo đức, tổ chức và cán bộ”⁶, “không ngừng nâng cao trình độ lý luận chính trị cho cán bộ, đảng viên”⁷. Đồng thời, “Tiếp tục xây dựng, chỉnh

đốn Đảng toàn diện; tăng cường bản chất giai cấp công nhân của Đảng; đổi mới phương thức lãnh đạo, nâng cao năng lực lãnh đạo, cầm quyền của Đảng; xây dựng hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả; xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức, nhất là cán bộ cấp chiến lược, người đứng đầu có đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ; làm tốt công tác tư tưởng, lý luận; chú trọng công tác bảo vệ Đảng, bảo vệ chính trị nội bộ; tăng cường công tác kiểm tra, giám sát, kỷ luật, công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng và công tác dân vận của Đảng”⁸. Đại hội nhấn mạnh nhiệm vụ xây dựng Đảng phải gắn chặt với nhiệm vụ lãnh đạo phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm quốc phòng, an ninh và chủ động, tích cực hội nhập quốc tế; phải kết hợp chặt chẽ, đồng bộ, toàn diện, hiệu quả giữa xây dựng và chỉnh đốn Đảng, trong đó xây dựng Đảng là nhiệm vụ cơ bản, chiến lược, lâu dài, chỉnh đốn Đảng là nhiệm vụ quan trọng, thường xuyên, cấp bách; đồng thời, phải xác định đúng trọng tâm, trọng điểm, khâu đột phá.

Trong tình hình hiện nay, một số vấn đề lớn như: (i) Nâng cao năng lực cầm quyền của Đảng, để Đảng thực sự xứng đáng là Đảng cầm quyền; giữ vững nền tảng tư tưởng, chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, là yêu cầu bức thiết đang đặt ra đối với lý luận xây dựng Đảng và công tác xây dựng Đảng; (ii) Xây dựng Đảng thực sự trong sạch, vững mạnh, ngang tầm với nhiệm vụ, lấy đổi mới, sự trong sạch, vững mạnh của Đảng và các tổ chức đảng từ Trung ương đến cơ sở để thúc đẩy sự nghiệp đổi mới đất nước và đổi mới hệ thống chính trị; (iii) Làm thế nào để tăng cường năng lực lãnh đạo, năng lực cầm quyền của Đảng trước những biến động phức tạp của thời cuộc, là những vấn

đề rất quan trọng đặt ra, đòi hỏi việc nâng cao năng lực tư duy lý luận của cán bộ, đảng viên phải góp phần đáp ứng.

Nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ là phải quán triệt sâu sắc, bám sát và hướng vào thực hiện thắng lợi mục tiêu, nhiệm vụ xây dựng Đảng mà Đại hội XIII của Đảng đã chỉ ra. Nội dung quan điểm quan trọng này đòi hỏi, việc xác định mục tiêu, thực hiện các nội dung, hình thức, biện pháp nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ cần phải luôn bám sát thực tiễn, phải dựa chắc vào yêu cầu nhiệm vụ xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh trong tình hình mới.

Các nội dung, hình thức, biện pháp để nâng cao năng lực tư duy lý luận cũng là các nội dung, hình thức, biện pháp trực tiếp thực hiện nhiệm vụ xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh ngang tầm với nhiệm vụ. Đối với mỗi loại hình tổ chức đảng, thì việc thực hiện các nội dung, hình thức, biện pháp nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ đặt ra là có sự khác nhau, bởi yêu cầu nâng tầm trí tuệ và tầm tư duy lý luận đối với các tổ chức, cơ quan, đơn vị đặt ra cũng có sự khác nhau.

Tính hiệu quả và chất lượng thực tế của việc nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ phụ thuộc nhiều vào sự phù hợp, đúng và trúng của các nội dung, hình thức, biện pháp nâng cao được thực hiện cụ thể như thế nào trong mỗi loại hình tổ chức, cơ quan, đơn vị và trong mỗi giai đoạn cụ thể của cách mạng. Điều đó đòi hỏi phải xác định rõ trách nhiệm của tập thể và cá nhân, nhất là người đứng đầu cấp ủy, chính quyền, cơ quan, đơn vị trong xây dựng đội ngũ cán bộ và nâng cao năng lực tư duy lý luận của cán bộ; phải giữ vững nguyên tắc tổ chức, hoạt động, đề cao kỷ luật, kỷ cương của Đảng, pháp luật của Nhà nước trong công tác

cán bộ, trong đào tạo lý luận chính trị, v.v..

3. Thực hiện nội dung, hình thức, biện pháp phù hợp; có cơ chế, chính sách để đội ngũ cán bộ phấn đấu, rèn luyện tự nâng cao năng lực tư duy lý luận của mình

Đây là nội dung quan trọng, thể hiện tính chính trị - thực tiễn, bảo đảm tính hiệu quả của nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ. Không có hoặc không thực hiện tốt nội dung, hình thức, giải pháp thực sự phù hợp; không có cơ chế, chính sách để đội ngũ cán bộ phấn đấu, rèn luyện tự nâng cao năng lực tư duy lý luận của mình, hoặc cơ chế, chính sách không đầy đủ, không sát hợp, thì việc nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ không thể đáp ứng yêu cầu, thậm chí chỉ là hình thức, kêu gọi, hô hào một cách chung chung, thiếu sát thực.

Nội dung là nâng cao toàn diện các yếu tố cấu thành năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ trong mối quan hệ tác động lẫn nhau; đồng thời phát huy chúng trong hoạt động thực tiễn của họ. Đó là, *thứ nhất*, giáo dục, bồi dưỡng kiến thức lý luận chính trị, nâng cao trình độ lý luận là cơ sở đầu tiên và là điều kiện để mỗi cán bộ và tổ chức, cơ quan, đơn vị phát triển năng lực trí tuệ, bản lĩnh chính trị, trình độ tư duy lý luận, có khả năng độc lập, sáng tạo trong xác định chủ trương, nghị quyết thực hiện đường lối đổi mới của Đảng thích ứng với đặc điểm, hoàn cảnh của cơ quan, đơn vị, địa phương; tránh được khuynh hướng bảo thủ, giáo điều, chủ quan, phiêu lưu trong tư duy và hoạt động thực tiễn của đội ngũ cán bộ. *Thứ hai*, nâng cao trình độ, khả năng vận dụng lý luận vào thực tiễn, đây là vấn đề quan trọng, nhất là đối với những cán bộ hoạt động thực tiễn, cán bộ chủ chốt, cấp cao. Đó là nâng cao khả năng, trình độ nhận thức, nắm bắt bản chất, linh hồn của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư

tướng Hồ Chí Minh, đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước trong mối quan hệ với nhiệm vụ của cán bộ, gắn với nâng cao khả năng nắm bắt thực tiễn để vận dụng lý luận, xác định yêu cầu, phương hướng, giải pháp tối ưu giải quyết các vấn đề thực tiễn. Thứ ba, nâng cao khả năng tổng kết, bổ sung, phát triển tri thức lý luận mới phù hợp với sự phát triển mới của thực tiễn; đây là nội dung quan trọng đối với cán bộ cấp cao, cán bộ làm công tác nghiên cứu, giảng dạy lý luận chính trị. Các nội dung nói trên cần phải được thực hiện đồng bộ, thống nhất, không xem nhẹ nội dung nào.

Về giải pháp, cần phải thực hiện tổng thể nhiều giải pháp đồng bộ và toàn diện. Trong đó, cần thực hiện tốt những hình thức, biện pháp, như: giáo dục, đào tạo lý luận chính trị; đưa cán bộ vào thực tiễn thực hiện nhiệm vụ; phối, kết hợp giữa các lực lượng; kết hợp công tác giáo dục, công tác tổ chức và quản lý; phát huy tinh thần tự học, tự bồi dưỡng, rèn luyện năng lực tư duy lý luận của cán bộ; phát huy vai trò lãnh đạo, quản lý, trách nhiệm của các cơ quan chuyên trách về công tác cán bộ, giáo dục, đào tạo lý luận chính trị, nhất là các học viện, nhà trường, viện nghiên cứu; phát huy vai trò lãnh đạo, quản lý của các cấp ủy đảng, chính quyền đối với nâng cao năng lực tư duy lý luận của cán bộ ở tổ chức, cơ quan, đơn vị, địa phương.

Đảng ta nhấn mạnh giáo dục, đào tạo lý luận chính trị là vấn đề đặc biệt quan trọng; vì thế, phải thực hiện đổi mới nội dung, chương trình, phương pháp đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị nhằm đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới. Quá trình đổi mới cần phải kế thừa ưu điểm của các nội dung, chương trình đã và đang sử dụng; khắc phục, loại bỏ những nội dung, chương trình, phương pháp đã cũ, không còn phù hợp; và bổ sung, cập nhật những nội

dung, chương trình, phương pháp mới theo yêu cầu của tình hình mới. Cả ba quá trình này đều cần phải thực hiện tốt trong mối quan hệ thống nhất suốt quá trình đổi mới nội dung, chương trình, phương pháp đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho đội ngũ cán bộ.

Nhận thức rõ tầm quan trọng của vấn đề, trước Đại hội XIII, trong Chỉ thị số 23-CT/TW ngày 09/02/2018 của Ban Bí thư về tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả học tập, nghiên cứu, vận dụng và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong tình hình mới, Đảng đã xác định rõ: “Đổi mới mạnh mẽ về nội dung, phương pháp học tập, nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh theo hướng phù hợp với từng đối tượng, phát huy tính tự giác, tinh thần trách nhiệm, thường xuyên tự học tập, tự nghiên cứu để nâng cao trình độ, bản lĩnh chính trị và phương pháp công tác của đội ngũ cán bộ, đảng viên, nhất là thế hệ trẻ. Tiếp tục đổi mới nội dung giáo trình theo hướng giảng dạy, truyền thụ đầy đủ những nội dung cơ bản, cốt lõi của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, cập nhật những học thuyết đương đại, vận dụng sáng tạo, tăng cường liên hệ thực tiễn”.

Đại hội XIII tiếp tục quan điểm trên và nhấn mạnh phải: “Đổi mới căn bản nội dung, chương trình, phương pháp giáo dục lý luận chính trị theo hướng khoa học, sáng tạo, hiện đại và gắn lý luận với thực tiễn”⁹. Phải đưa việc bồi dưỡng lý luận chính trị cập nhật kiến thức mới cho cán bộ, nhất là cán bộ lãnh đạo, quản lý chủ chốt các cấp đi vào nền nếp, nâng cao chất lượng, hiệu quả và phù hợp với từng đối tượng. Phải “Kết hợp chặt chẽ, hiệu quả giữa học tập lý luận chính trị với rèn luyện, thử thách cán bộ trong thực tiễn để nâng cao bản lĩnh chính trị”¹⁰. Đồng thời, phải gắn công tác

đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị với công tác tổ chức, cán bộ.

Các cấp ủy Đảng cần tiếp tục quán triệt và tổ chức thực hiện nghiêm túc, có hiệu quả các nghị quyết, chỉ thị của Đảng về học tập lý luận chính trị, nhất là: Kết luận 57-KL/TW ngày 08/3/2013 của Ban Bí thư về “Tiếp tục đẩy mạnh công tác đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho cán bộ lãnh đạo quản lý các cấp”; Nghị quyết Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương lần thứ 4 khóa XII ngày 30/10/2016 về “Tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ”; các quy định về nêu gương của cán bộ, đảng viên, nhất là Quy định số 08-QĐi/TW ngày 25/10/2018 của Ban Chấp hành Trung ương khóa XII “Quy định trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên, trước hết là Ủy viên Bộ Chính trị, Ủy viên Ban Bí thư, Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương”; Quy định số 57-QĐ/TW của Ban Bí thư về Đối tượng, tiêu chuẩn và phân cấp đào tạo lý luận chính trị ngày 08/02/2022, v.v..

Đại hội XIII yêu cầu: “Đẩy mạnh tổng kết thực tiễn, nghiên cứu lý luận, hoàn thiện hệ thống lý luận về đường lối đổi mới, về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Gắn kết tổng kết thực tiễn, nghiên cứu lý luận với định hướng chính sách”¹¹. Đó cũng là rèn luyện và tạo cơ sở quan trọng để nâng cao năng lực tư duy lý luận cho cán bộ. Đảng ta cũng xác định rõ vai trò, trách nhiệm của cấp ủy các cấp trong đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị cho cán bộ, đảng viên. Đây là yêu cầu, biện pháp quan trọng bảo đảm tính đúng đắn, phù hợp và sự gắn kết công tác đào tạo, bồi dưỡng với công tác tổ chức, cán bộ trong đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị, nâng

cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ. Theo đó, cấp ủy các cấp cần căn cứ vào tình hình cụ thể về trình độ lý luận chính trị, năng lực tư duy lý luận của cán bộ, đảng viên trong chi bộ, đảng bộ, xây dựng kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị theo đúng quy chế học tập lý luận gắn với quy hoạch cán bộ và xây dựng đội ngũ cán bộ. Có kế hoạch, biện pháp khuyến khích, giúp đỡ cán bộ tự học, tự nghiên cứu, bồi dưỡng lý luận chính trị. Tăng cường tuyên truyền, nâng cao nhận thức của đội ngũ cán bộ về vai trò, tầm quan trọng của học tập lý luận chính trị, kiên quyết khắc phục tình trạng lười học, ngại học lý luận chính trị, học đối phó để lấy bằng cấp, không vì mục đích nâng cao tri thức lý luận, năng lực tư duy lý luận, bồi dưỡng kỹ năng lãnh đạo, quản lý.

Đại hội XIII cũng xác định rõ, phải có cơ chế, chính sách phù hợp, môi trường thuận lợi để đội ngũ cán bộ phấn đấu, rèn luyện tự nâng cao năng lực tư duy lý luận, hoàn thiện phẩm chất và năng lực của mình. Những vấn đề cơ bản về cơ chế, chính sách, môi trường để đội ngũ cán bộ phấn đấu, rèn luyện tự nâng cao năng lực tư duy lý luận của mình được Đảng ta thể hiện rất rõ trong các văn kiện đại hội, trong các hội nghị Trung ương có liên quan và trong các chỉ thị, nghị quyết, kết luận của Ban Chấp hành Trung ương Đảng, Bộ Chính trị và Ban Bí thư về vấn đề này. Đó là: “Xây dựng, hoàn thiện chính sách phát hiện, thu hút, sử dụng nhân tài; có cơ chế bảo vệ những cán bộ năng động, sáng tạo, dám nghĩ, dám làm, dám chịu trách nhiệm, dám đương đầu với khó khăn, thử thách, quyết liệt trong hành động vì lợi ích chung, đồng thời xử lý nghiêm các trường hợp vi phạm”¹²; “tạo môi trường, điều kiện làm việc để thúc đẩy đổi mới sáng tạo, phục vụ phát triển; có cơ chế lựa chọn, đào tạo, thu hút, trọng dụng nhân tài, khuyến khích bảo

vệ cán bộ dám nghĩ, dám nói, dám làm, dám chịu trách nhiệm, dám đổi mới sáng tạo, dám đương đầu với khó khăn, thử thách và quyết liệt trong hành động vì lợi ích chung”¹³; “Tháo gỡ các vướng mắc trong chính sách đào tạo, thu hút và sử dụng nhân lực khoa học và công nghệ, đặc biệt là nhân lực có trình độ chuyên môn cao, nhà khoa học đầu ngành”¹⁴.

Đó cũng chính là cơ chế, chính sách, môi trường để đội ngũ cán bộ phấn đấu, rèn luyện tự nâng cao năng lực tư duy lý luận của chính họ. Tuy nhiên, vấn đề đặc biệt quan trọng là, mỗi cán bộ, nhất là những cán bộ lãnh đạo, quản lý và người đứng đầu các cấp, các cơ quan, đơn vị, địa phương phải thực sự gương mẫu, đi đầu trong việc thực hiện quy định về học tập lý luận chính trị, nâng cao trình độ lý luận; trong thực hiện các quy định về nêu gương của Đảng, nhất là Quy định số 08-QĐ/TW ngày 25/10/2018 của Ban Chấp hành Trung ương khóa XII về trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên; thực hiện tốt Quy định số 37-QĐ/TW, ngày 25/10/2021 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về những điều đảng viên không được làm.

4. Nâng cao năng lực tư duy lý luận phải gắn với việc khắc phục những biểu hiện lối tư duy cũ giản đơn, máy móc, giáo điều, thiếu khoa học trong đội ngũ cán bộ

Đây là một quan điểm quan trọng của Đảng vừa mang tính mục tiêu, vừa mang tính phương châm trong quá trình nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ hiện nay. Tư duy là sản phẩm của lịch sử, nó không xuất hiện trên mảnh đất trống không, mà có sự kế thừa, ảnh hưởng của thời đại trước ở những mức độ nhất định. Tư duy truyền thống cũng có ảnh hưởng đến tư duy và sự phát triển năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ hiện nay.

Tư duy của đội ngũ cán bộ hiện nay vừa phải chịu ảnh hưởng của lối tư duy truyền thống dân tộc, vừa phải mang nặng lối tư duy đặc thù của vùng, miền mà mỗi cán bộ, đảng viên đã sinh ra và đang sinh sống. Với đặc thù của một quốc gia đa dân tộc, nên tư duy của con người Việt Nam nói chung cũng mang sắc thái tư duy của cả 54 dân tộc; và mỗi dân tộc lại có sắc thái, có phong cách, lối tư duy cụ thể riêng.

Không phải mỗi khi nói đến “tư duy truyền thống” thì đó là tư duy lạc hậu, cản trở sự phát triển. Tư duy truyền thống của dân tộc Việt Nam được hình thành và phát triển qua hàng ngàn năm lịch sử, có mặt tích cực đã làm cho dân tộc ta đứng vững, phát triển và hòa vào dòng chảy chung của nền văn minh nhân loại, nhưng cũng có mặt lạc hậu, gây trở ngại cho sự phát triển hôm nay. Đến nay, có thể quy tư duy truyền thống của người Việt Nam thành ba nhóm tư duy cơ bản là: tư duy tiểu nông; tư duy bao cấp và tư duy chiến tranh trong mỗi quan hệ tác động lẫn nhau.

Việt Nam với hàng ngàn năm lịch sử tạo dựng nền nông nghiệp lúa nước đã hình thành nên một phong cách tư duy tiểu nông, với đặc điểm nổi bật là tư duy kinh nghiệm đã phát huy được mặt mạnh của nó trong lịch sử dân tộc. Tuy nhiên, lối tư duy kinh nghiệm, thụ động, cầu may, ăn xổi, thiếu tính sáng tạo, tùy tiện, ý thức tổ chức, kỷ luật kém, khép kín, xem nhẹ lý luận, được chằng hay chớ, lãng phí thời gian, “an phận thủ thường”, duy tình, lấy đạo đức làm cơ sở trong các mối quan hệ xã hội, dễ làm “mờ đi” các quan hệ pháp lý trong các mối quan hệ... không những không đáp ứng, mà còn cản trở sự phát triển của xã hội. Tư duy của con người Việt Nam hiện nay còn chịu ảnh hưởng khá nặng nề của những mặt tiêu cực của tư duy thời bao cấp, chiến tranh như: độc quyền, ý lại, dựa

dẫn, ngại thay đổi, đùn đẩy và trốn tránh trách nhiệm cá nhân, thiếu tính đột phá và thiếu tính sáng tạo, giáo điều, tạm bợ, vụn vặt, mệnh lệnh, thiếu tính chiến lược, cơ bản...

Những ưu điểm và hạn chế, nhược điểm của lối tư duy cũ, tư duy truyền thống, tư duy kinh nghiệm, tư duy tiêu nông, tư duy bao cấp của con người Việt Nam chồng lấn và hòa quyện lẫn nhau. Việc tách riêng rẽ từng loại hình tư duy chỉ có tính chất tương đối, nhằm làm rõ hơn từng loại hình trong tổng thể tư duy của con người Việt Nam. Vì thế, tất cả những ưu điểm và hạn chế, cùng những nhược điểm của lối tư duy cũ đều ảnh hưởng và tác động đến tư duy của người cán bộ hiện nay và đều có ở trong mỗi cán bộ tuy chúng biểu hiện với các mức độ, cấp độ và sắc thái khác nhau. Theo quan điểm của Đảng, việc nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ nhất thiết phải gắn với việc khắc phục những hạn chế và nhược điểm của lối tư duy cũ, tư duy truyền thống, tư duy kinh nghiệm, tư duy tiêu nông, tư duy bao cấp, chiến tranh trong mỗi người cán bộ. Quan điểm này phản ánh cụ thể và rõ

ràng cần phải giải quyết tốt mối quan hệ giữa “xây” và “chống”, giữa “nâng cao” và “khắc phục” trong quá trình nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ trong tình hình mới. Đây thực sự là một quá trình biện chứng, “nâng cao” và “khắc phục” không thể tách rời nhau, càng không thể đối lập nhau trong thực tiễn nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ.

Vì thế, quá trình nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ cũng chính là quá trình khắc phục được những hạn chế, nhược điểm của lối tư duy cũ ở họ. Phải làm cho chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, những “tư tưởng tiên bộ, tích cực thấm sâu vào toàn bộ đời sống xã hội, có tác dụng uốn nắn những biểu hiện lệch lạc, cải tạo những tư tưởng lạc hậu, đẩy lùi những sai trái”¹⁵. Quá trình đó phải được các cấp ủy, chính quyền, các cơ quan, đơn vị nêu cao trách nhiệm, thực hiện một cách chủ động, tích cực, có kế hoạch cụ thể, khoa học trong xây dựng phong cách tư duy khoa học, nâng cao năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ ❖

¹ C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, tập 1, tr.580.

² C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, tập 20, tr.489.

³ Nguyễn Văn Linh: *Cách mạng tháng Mười và cách mạng Việt Nam*, Tạp chí Cộng sản, 1987, số 11, tr.6.

^{4, 6, 7, 8, 11, 13} Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tập 1, tr.95-96, 9, 180, tr.41, 118-119, 181-182, 17.

⁵ Nguyễn Phú Trọng: *Ra sức học tập, nỗ lực phấn đấu và rèn luyện, không ngừng làm theo tư tưởng, đạo đức và phong cách của Chủ tịch Hồ Chí Minh*, bài phát biểu ngày 12/6/2021, Tạp chí Cộng sản điện tử, cập nhật ngày 12/6/2021.

^{9, 10, 12, 14, 15} Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tập 2, tr.235, 236, 230, 133, 232-233.